

Економічні науки

УДК 336.7

Ліпковська Катерина Анатоліївна

здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ

Липковская Екатерина Анатольевна

соискатель образовательной степени «бакалавр»

Винницкого торгово-экономического института КНТЭУ

Lipkovska Katerina

Bachelor Degree of the

Vinnitsia Trade and Economic Institute of KNTEU

Гаврилюк Анастасія Віталіївна

здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ

Гаврилюк Анастасия Витальевна

соискатель образовательной степени «бакалавр»

Винницкого торгово-экономического института КНТЭУ

Gavrilyuk Anastasia

Bachelor Degree of the

Vinnitsia Trade and Economic Institute of KNTEU

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОГО РИНКУ

УКРАЇНИ

ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ КРЕДИТНОГО РЫНКА

УКРАИНЫ

MAIN TRENDS OF DEVELOPMENT OF THE CREDIT MARKET OF

UKRAINE

Анотація. В статті розглядаються основні проблеми та тенденції розвитку кредитного ринку України в умовах фінансово-економічної нестабільності. Визначені основні напрями забезпечення ефективного функціонування кредитного ринку.

Ключові слова: кредит, фінанси, ринок, фінансові ресурси, ефективність, соціально-економічний розвиток.

Аннотация. В статье рассматриваются основные проблемы и тенденции развития кредитного рынка Украины в условиях финансово-экономической нестабильности. Определены основные направления обеспечения эффективного функционирования кредитного рынка.

Ключевые слова: кредит, финансы, рынок, финансовые ресурсы, эффективность, социально-экономическое развитие.

Summary. The article deals with the main problems and trends of the development of the credit market of Ukraine in the conditions of financial and economic instability. The main directions of ensuring the effective functioning of the credit market are determined.

Key words: credit, finance, market, financial resources, efficiency, socio-economic development.

Постановка проблеми. Сучасний кризовий стан національної економіки, скрутний соціально-економічний стан населення та нестабільна військово-політична ситуація в державі вимагають пошуку неординарних шляхів їх розв'язання й розробки превентивних програм подолання політико-економічної кризи, що охопила усі сфери та ланки життя населення України. Однак реалізація таких програм потребує значних фінансових ресурсів, вагому частку з яких могли б забезпечити кредитні кошти, залучені в установ кредитного ринку.

Проте, відзначається вкрай неефективне функціонування національного кредитного ринку, спричинене недосконалим законодавчим регламентуванням та інституційною структурою, значними кредитними ризиками, надвисокими процентними ставками, обмеженим переліком кредитних послуг, які зосереджені переважно у сегменті банківського кредитування, дефіцитом кредитних ресурсів, недовірою населення до фінансових посередників тощо. Сьогодні системною проблемою національного кредитного ринку є, насамперед, нагромадження значних масштабів проблемної кредитної заборгованості та зростаючі кредитні ризики в усіх сегментах кредитного ринку через політико-економічну нестабільність, що обмежує кредитування національної економіки [2, с. 17]. Відтак виникає гостра необхідність дослідження функціонування кредитного ринку України задля вироблення системних пропозицій щодо його подальшого розвитку.

Аналіз останніх досліджень. Тенденції та проблеми сучасного розвитку кредитного ринку України впродовж останніх років досліджені у наукових працях багатьох вчених: Барановського О., Васюренка О., Вовчак О., Глуценко С., Заруби О., Івасіва Б., Ілляшенка С., Карасика О., Кириченка О., Ковальнової З., Міщенко В., Морозової О., Одінцева А., Рогожнікової Н., Рудь Л., Павлової Л., Поляк Г., Хмелярчук М., Ходаківської В., Чайковського Я. та інших [4, с. 35]. Однак, ситуація у сфері кредитування змінюється надзвичайно динамічно, що вимагає постійного моніторингу, аналізу та вироблення подальших пропозицій.

Метою дослідження є вивчення основних проблем та тенденцій розвитку кредитного ринку України в умовах економічної та політичної нестабільності.

Результати дослідження. Кредитний ринок як економічна категорія виражає соціально-економічні відносини, які визначаються ринковими законами господарювання, що формують в остаточному підсумку його

сутність, тобто зв'язки та відносини як усередині самого ринку, так і у взаємодії з іншими економічними категоріями. Кредитний ринок як історично, так і за його значущістю та вагою є основною складовою фінансового ринку. Він забезпечує найшвидший доступ до ресурсів. Випуск в обіг цінних паперів і мобілізація з їх допомогою ресурсів потребує певного часу, тоді як кредит можна отримати у досить стислі терміни – протягом кількох днів. Така перевага дуже важлива як з погляду фінансового забезпечення потреб окремих суб'єктів, так і з позицій функціонування усієї фінансової системи [6].

Переваги кредитного ринку випливають із функціонального потенціалу основних суб'єктів цього ринку – комерційних банків, які не тільки опосередковують рух фінансових ресурсів, а й певною мірою продукують їх.

Сучасний розвиток кредитного ринку у визначальній мірі залежить від військово-політичної та фінансово-економічної ситуації в державі, негативний вплив яких відображається у падінні ВВП, девальвації гривні, зростанні рівня інфляції, скороченні економічної активності економічних суб'єктів, зниженні соціальних стандартів життя, падінні добробуту населення, і все це, своєю чергою, зумовлює зниження довіри споживачів до фінансових, і в тому числі, кредитних послуг [1, с. 153].

Тобто, сприятлива макроекономічна ситуація позитивно відображається на тенденціях формування та функціонування кредитного ринку, а нестабільний розвиток економіки негативно впливає на кредитування.

Кредитування економіки в Україні здійснюється банками. У сучасних трансформаційних умовах в країні, відстежується тенденція зниження кількості банківських установ. За офіційними даними НБУ, станом на 1 січня 2017 року в Україні зареєстровано 96 банків, що на 21 установу менше ніж роком на 01.01.2016 (Табл. 1).

Динаміка кількості банків в Україні 2014–2016 рр.

Дата	Кількість банків, шт.
01.01.2015	130
01.01.2016	117
01.01.2017	96

З 2014 року НБУ почав масштабний кліринг банківського сектора. На 1 січня 2016 року, з 182 зареєстрованих банків лише 117 були діючими [13]. Один безпосередній наслідок закриття такої великої кількості банків – це припинення кредитування цими банками підприємств і домогосподарств. Правильна організація банківського кредитування, розробка ефективної та гнучкої системи управління кредитними операціями, належне забезпечення його оперативною та достовірною обліковою інформацією виступають основою фінансової стабільності й ринкової стійкості комерційних банків. З метою забезпечення організації ефективної кредитної діяльності комерційні банки розробляють власну внутрішню кредитну політику та впроваджують практичні механізми її реалізації. Саме тому однією з найважливіших задач управління кредитним ринком є формування та аналіз кредитної системи в загальному.

Не секрет, що потужний кредитний ринок здатний забезпечити активне економічне зростання у всіх сферах економіки, адже, крім того, що кредитний ринок дозволяє суб'єктам підприємницької діяльності оперативно поповнювати власні обігові кошти та фінансувати інноваційні й інфраструктурні проекти, кредитний ринок також сприяє формуванню та підтримці платоспроможного попиту на продукцію, що також є запорукою економічного росту країни [7; 8].

Традиційно, кредитний ринок за ознакою сегментарної належності позичальника можна поділити на ринок корпоративного кредитування та ринок роздрібного кредитування, який часто також називають ринком

споживчого кредитування, оскільки саме поняття споживання характерне переважною мірою саме фізичним особам, які і є позичальниками при роздрібному кредитуванні [14]. Кожний із перерахованих видів ринків протягом 2014-2017 років зазнали значного зменшення споживачі.

Такі тенденції спричинені тим, що розвитку ринку кредитування заважають певні фактори, зокрема:

- відносно високий рівень банківських ризиків: валютного та кредитного;
- внаслідок високого рівня доларизації активів банківського сектору; операційного та регуляторного – внаслідок політичної нестабільності та мінливого нормативно-правового середовища; ліквідності – внаслідок переважання короткострокових зобов'язань у структурі ресурсної бази та збереження ризиків їх дострокових вимог, обмежених можливостей реструктуризації зовнішньої заборгованості;
- збереження великої питомої ваги неробочих активів внаслідок відкладених кредитних ризиків у процесі реструктуризації банками наявної проблемної заборгованості;
- збереження критично низького рівня довіри зовнішніх та внутрішніх інвесторів та кредиторів до вітчизняної банківської системи, що обмежує можливості банків залучати додатковий фінансовий капітал на внутрішньому та зовнішньому фінансових ринках;
- низький рівень фінансової підтримки транснаціональними банківськими групами своїх дочірніх українських банків, причиною чого є високі кредитні та валютні ризики, а також проблеми з ліквідністю в самих материнських транснаціональних групах [10, с. 34-36].

Скорочення кредитування фізичних осіб та загальне подорожчання споживчих кредитів негативно вплинуло на платоспроможний попит та

обсяг споживання в окремих групах товарів. На кінець 2017 р. залишки за кредитами в національній валюті зменшилися на 14,9 % – до 462,2 млрд грн за рахунок зростання кредитів, наданих юридичним особам, на 0,1 % (з початку року зменшилися на 12,3 %) – до 382,4 млрд грн та кредитів, наданих фізичним особам, на 0,3 % (з початку року зменшилися на 25,4 %) – до 79,8 млрд грн. Залишки за кредитами в іноземній валюті з початку року зменшилися на 19,8 % і становили 24,0 млрд дол США, у тому числі юридичних осіб зменшилися на 15,9 % – до 19,9 млрд дол США, фізичних осіб зменшилися на 34,7 % – до 4,1 млрд дол США. При цьому слід зазначити, що пропозицію кредиту в основному забезпечували банки 1 групи, які закумулювали понад 78 % сукупного кредитного портфеля банківської системи, на 2 групу припадало 11,3 %, на 3 групу – 6,39 %, на 4 групу – 4,13 % [8, с. 170]. Дані показники показують, що кредитна діяльність в Україні потребує управління та покращення. Покращення ситуації у сфері кредитування юридичних та фізичних осіб можливе за рахунок удосконалення організаційної фінансово-економічної діяльності банківської системи України, пропонування нових підходів та вдосконалення галузі бізнес-планування фінансової та операційної діяльності.

Таким чином, проаналізувавши сучасний стан функціонування та розвитку кредитного ринку України, можемо виділити такі основні проблеми, що йому притаманні:

- визначальний вплив на сучасний розвиток кредитування в Україні справляє нестабільна військово-політична та фінансово-економічна ситуація, а також зниження довіри населення до кредитних установ;
- обсяги кредитів, наданих в економіку держави, зростають у номінальному вираженні та скорочуються – у реальному;
- ліквідація значної кількості банків упродовж 2015-2017 рр. (34 банків);

- значне погіршення якості кредитних портфелів комерційних банків України: частка простроченої заборгованості за кредитами наприкінці 2017 р. становила 21,2% та зросла на 11,6 порівняно із 2015 р.;
- збитковість банківської системи України;
- динаміка залучення депозитних коштів є нестабільною, що негативно відображається на можливості формування кредитних ресурсів та зростанні їх вартості [13].

Висновки. Підводячи підсумки дослідженого, можна стверджувати, розвиток кредитування на даний час в нашій країні знижується. Скорочується кількість фінансових установ, знижується кількість виданих споживчих та іпотечних кредитів. Зростають процентні ставки за кредитами. Визначено, що головним фактором, що впливає на сучасну кредитну діяльність банків в Україні є політична та соціальна нестабільність.

За таких обставин вкрай важливим є розроблення загальнонаціональної концепції розвитку кредитного ринку України, яка б дозволяла його суб'єктам протистояти зростаючим політико-економічним викликам та перманентним кризовим явищам, зміцнити їх конкурентні позиції на вітчизняному фінансовому ринку та інтегруватися у світовий фінансовий простір.

Література

1. Бойко В. О. Ринок кредитних послуг та необхідність його державного регулювання / Вісник Нац. акад. державного управління при Президентові України. – 2014. – № 2. – С. 153-158.
2. Джуччі Р. Криза кредитування в Україні: факти, причини та шляхи відновлення / Р. Джуччі, Р. Кірхнер, В. Кравчук. – Берлін–Київ :

Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2015. – 17 с.

3. Лаврушин О. И. Банковское дело: современная система кредитования : учебное пособие / О. И. Лаврушин, О. Н. Афанасьева, С. Л. Корниенко ; под ред. О. И. Лаврушина. – 3-е изд., доп. – М. : КНОРУС, 2015. – 264 с.
4. Леонов С. В. Проблеми і перспективи кредитного забезпечення соціально-економічного розвитку України / С. В. Леонов, С. Д. Богма // Вісник Української академії банківської справи. – 2014. – № 2. – С. 35–40.
5. Підсосонна Я. Г. Проблемні аспекти визначення сутності та структури кредитного механізму / Я. Г. Підсосонна // Економічний простір. — 2014. — №85. — С.133-143.
6. Мироненко М. Ю. Банки та банківська діяльність: підручник / М. Ю. Мироненко, Польова О.Л. – Вінниця - Київ: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2017. – 416 с.
7. Мироненко М. Ю. Фінансово-кредитне регулювання реального сектору економіки / М. Ю. Мироненко // Теорія і практика державного управління : зб. наук. пр. Харк. регіон. ін-ту держ. упр. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2011. – № 2 (33). – С. 203–208.
8. Мироненко М. Ю. Напрями реалізації кредитно-грошової політики в епоху криз / М. Ю. Мироненко // Зб. наук. пр. Вінниц. нац. аграр. ун-ту. – Вінниця : ВНАУ, 2012. – Вип. 1 (56). – Т. 4. – С. 211–215. – (Серія: Економічні науки).
9. Мироненко М. Ю. Основні тенденції реалізації монетарної політики України у контексті забезпечення сталого економічного розвитку / М. Ю. Мироненко // Економіка, фінанси, право. – 2017. – № 11/3. – С. 17-26.

10. Піонтковська Я. О. Актуальні тенденції урівноваження грошово-кредитного ринку України / Я. О. Піонтковська // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції (24–25 жовтня 2016 р.). – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2016. – С. 34–36.
11. Рекуненко І. І. Вплив конкуренції на стан кредитного ринку України / І. І. Рекуненко, Л. Є. Струк // Сучасні підходи до управління підприємством : збірник наукових праць IV Всеукраїнської науково-практичної конференції : у 2 т. Т. 2. – К. : НТУУ «КПІ» ВПІ ВПК «Політехніка», 2013. – С. 312–317.
12. Савченко Т. Г. Структура та інструменти грошово-кредитного ринку / Т. Г. Савченко, Я. О. Піонтковська // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2016. – Вип. 37. – С. 169–180.
13. Глущенко С. В. Зниження ризиків фінансово-кредитної діяльності: досвід для України [Електронний ресурс] / С. В. Глущенко. — Режим доступу : <http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/handle/123456789/679>.
14. Невмержицький Є. І. Сучасні інструменти оцінки кредитних ризиків з використанням продуктів кредитного бюро [Електронний ресурс] / Є. І. Невмержицький // Ефективна економіка. — Режим доступу : <http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=224>